

• Моменти з 4. Міжнародної літньої школи русинського языка і культури: (зверху зліва долов): на Літературнім вечері лавреатом Премії А. Духновича за русинську літературу в р. 2013 ся став войвовинський писатель із Сербії В. Курда Болхорвес • Учасници літньої школи того року по першыраз мали можність быти гостями на традиційній русинській свадьбі в Курові в інсценациі містного фолклорного колективу Курівчан • Учителів літньої школи офіційно прияв ректор Пряшівської універзіты (ПУ) в Пряшові – проф. РНДр. Р. Матловіч, ПгД • На заключнім церемоніалі 4. річника літньої школы выступили: директорка ІРЯК ПУ доц. ПгДр. А. Плішкова, ПгД., і проректор ПУ проф. ПгДр. М. Портік, ПгД.

Studium Carpato-Ruthenorum 2013 уж є минулостёв

В пряшівскім Пенсіоні Атриум ся 28. юна 2013 зышли студенти, учітелі, організаторы і позваны гості, жебы поставили сімболічну точку за програмом тогорічного Studium Carpato-Ruthenorum 2013. Заключнім святочнім вечором, спосєным з передаванєм сертифікатів абсолвєнтам, кулміновав трытыжднёвый програм 4. річника того міжнародного едукачного проєкту Інштїтуту русинського языка і культури Пряшівської універзіты в Пряшові (ІРЯК ПУ).

Вечур отворила і модервала Ярослава Сисакова (до анґліцького языка тлумачіла ПаедДр. Ева Фрічова). Добру наладу од самого зачатку аж до кінця утримовала єдна з найліпшых мужських співацьких ґруп – інтерпретів русинської народной співанки на Словєнську, котра в програмі того проєкту уж традично має своє місце – ПАЙТАШЕ зо Снины, яку веде Мґр. Даньєл Гулай, абсолвєнт Пряшівської універзіты.

Послідній сполочный вечер на літній школі каждорічно має свою шпеціфічну атмосферу. Організаторы біланцюють уровень актуального річника і згруба накреслюють план наслідуючого річника з оглядом на желаня студентів. Абсолвєнты під впливом новых знань пробувають вести неформалну конвєрзацию в русинськїм языкї ці співати русинськы співанкы, і так властно тыж непрямо біланцовати свою участь на літній школі русинського языка і культури. А учітелі аналізують, ці і до какой міры ся їм подарило наповнити напланований обсяг педагоґічного процесу і заінтересовати студентів ...

Фактом є, же главным цілём організаторів – од самого ёго зачатку аж до кінця – было, жебы домашні і заграничні студенти, з яких того року половина пришла до Пряшова аж споза океану, ся в Пряшові чули добрі, а в будучности ся ту, самособов, любили вертати. Мож повісти, же вшыткы заінтересованы ся снажили зробити максимум про то, жебы тов мотиваціов про студентів – завітати зась до Пряшова – было якраз Studium Carpato-Ruthenorum на Пряшівській універзіті.

(Продовжіня на 3. стор.)

На Україні было XII. засіданя СКР

В днях 12. – 14. юла 2013 р. вже дванацяты раз ся стрїтили Русины із цілого світа на засіданю Світового конґресу Русинів (СКР), котре того року было в Ужгороді і Сваляві (Закарпатьська область України). Конґрес рішав дві важны задачі. Першов была зміна Штатуту СКР а другов – підпора домашніх Русинів у бою за узнання русинської народной ідентіты в цілодержавнім контексті.

Першы день засіданя, котрый ся одбыв у суботу в Ужгороді, не зачав найліпше. До будовы театру, в котрім мали Русины їднати і котрый вартувала безпечностна служба, не были впущены дакотры представителі домашніх русинських організаций і визначны Русины з Ужгороду, міджі котрыма можемо спомянути художника Володимира Микиту, Василя Микулина, лінґвісту Дмитрія Попа ці журналісту Александра Русина. Позваня на засіданя конґресу не дістав ани Валерій Падяк, заснователь русинських школ на Підкарпатю, бывший член СКР, ці далшы русинськы активісты. Тоту беспрецедентну реалность в тот день у своїм выступі критізовав Петро Медвідь, делеґат СКР за Словєнську асоціацию русинських організаций (САРО), котрый у своїм выступлїню підкреслив, же СКР має смысл тогды, кідь буде Русинів зєдиняти, а не ділити на добрых і планых, і таксамо припомянув, же домашні Русины в салі театру мали сидіти в першых рядах, бо они ту суть дома і вшыткы остатні ту суть лем гості.

На святочнім отворіню засіданя СКР взяли участь і представителі державы. Учасникам ся приговорив Иван Качур, котрый заступає Александра Ледиду, губернатора Закарпатьской области України. Тот передав Честны ґрамoty Дюрови Папуґови, председови Світовой рады Русинів (СРР), і Миколови Бобинцєви, членови СРР за Україну. Як другый выступив посланець Вєрховной рады України Иван Бушко, котрый декларовав зміну одношіня української державы к Русинам як к окремім народности і цілково к русинському руху на Україні.

(Продовжіня на 2. стор.)

К юбілею священномученика П. П. Гойдіча

На оживліня пам'яті на нашого святого у зв'язі з недожытыма 125. народенинами, приносиме короткый жывопис владыкы Павла. Владыка Павел Гойдіч ся народив у селі Руськы Пекляны (недалеко Пряшова) 17. юла 1888 року.

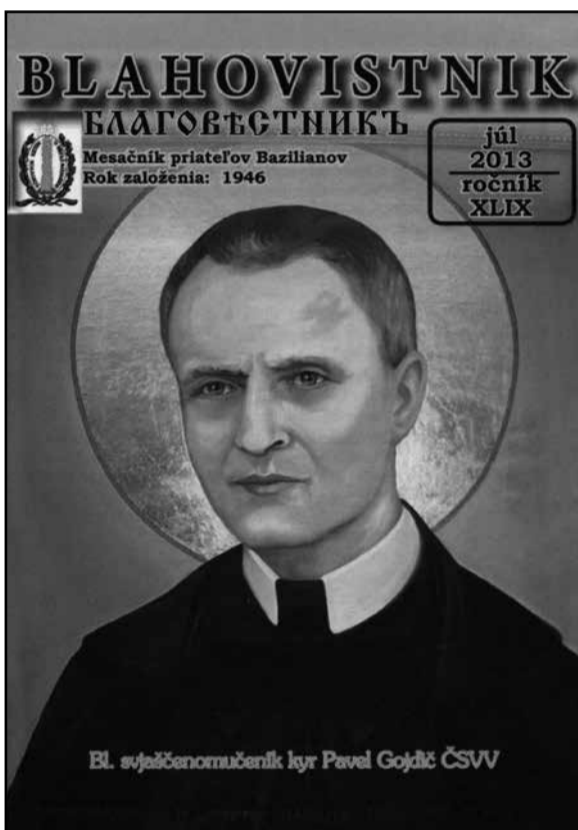
Чув Боже покликания до священства і приходить до Грекокатолицької духовної семінарії в Пряшові, де настоятелі такой збачили ёго талант і послали го на далшы штудії до Будапешту. В році 1911 прияв святу тайну священства – ведно з братом Корнелієм. Як талантований і побожний священник дістає задачу – старати ся о молодеж і робити в єпископській канцеларії. Но ёго і дале притігати покорный монашский жывоп. В році 1922 вступив до василіанського монастыря на Чернецій Горі коло Мукачова, а в році 1924 зложив першы жертвы. Такой потім ся ставать духовником інтернату хлопців в Ужгороді і дозерать і на молодеж у монастырю в Малім Березнім. Окрем того ёго задачов є вести місії на Підкарпатю і на выходнім Словеньску.

та, складать присягу на пофесію в крехівскім монастырю, а 19. януара 1927 го папа Піус IX. повышує на титуларного єпископа.

Владыка Павел ся вызначовав скромностём, покоров, побожностём і великов добротов. У своїм першым апостольскім писмі він обіцяв: „**Приходжу передовшыткым к вам, бідны, жебы вас потішыти, посланити і помочи вам нести тяжобу біды.**“ На свій владычеський ерб дав гесло: „**Бог є Любев – любме Ёго!**“ Тото гесло він практично реалізує почас цілого свого єпископского служіння. Навщівляв хворых, бідных, сироты і все про них мав даякый дарунок. Через II. світову войну стовкам людей помагав і захранёвов їх перед концентрачныма лаґрами, помагав Жыдам, старав ся о утеченців.

В 1948 році комуністы переберають міць в Чеськословеньску і зачинають броїти проти грекокатолицької церькви. Од того часу ся зачинать і хрестна дорога владыкы Павла. В ноці з 13. на 14. апріля 1950 поліція заперать до арешту скоро вшытко грекокатолицьке духовенство а 28. апріля арештує і владыку Павла. Зачинають ся суды, фізічне і псіхічне мучіння. 15. януара 1951 був одсуджуджений на дожывопный арешт. Так тернёва дорога владыкы переходить через різны арешты, но за цілый час ниhto не чув з ёго уст ани словко наріканя. Раз повів: „**Вшытко терпіня єм рад прияв, лем ня болить, што много моїх сполубратів і віруючіх терпить про свою віру.**“ Владыка Павел Гойдіч нам укажує в практиці жывоп подля Єванґелія Ісуса Христа, а то своєв добротов і вірностём аж до смерти. Быв добрым пастырём, учітелём і священослужытелём. Выбрав собі дорогу не богатства і гордисти, но путь покоры і любви. Быв „чоловіком золотого сердця“, став ся „отцём сирот і бідных“, мучеником за віру. Він повів, же „**днешне трапіня нас ани не одділит од Церькви і Христовой любви. Наспак! Перенаслідованя і терпіня лем посланить нашу віру і приближить нас ку Христови і ёго Церькви.**“

(Благовістник, місячник Василіанів, р. XLIX, юл 2013, стор. 2-3.)

Іщі перед вічнов присягов у році 1926 апостольський престол установлює о. Павла за адміністратора Пряшівської грекокатолицької єпархії. Того самого року, на свято св. Йосафа-

• Фотка з 19. річника Міджінародного книжного ярмарку і літературного фестивалу, котрый ся одбив у Промысловім палацу – выставных просторах в Празі-Голешовіцях 16. – 19. мая 2013 під покровительством міністра културы ЧР. На ярмарку ся презентовали і Русинь, главно посередництвом книжных публікацій Інституту русиньского языка і културы ПУ і обчаньских здружінь: Русин і Народны новинки, Академія русиньской културы в СР і Сполук русиньских писателів Словеньска. Презентацію русиньских періодичных і неперіодичных выдань зорганізовала Русинка з Праги, але пряшівска родачка – С. Калоускова (на фотці), дівка А. Шлепечького.

Фотка: osbcommission.wordpress.com

• Погляд на участників XII. засіданя Світового конгресу Русинів, який ся одбив 12. – 14. юна 2013 в підкарпатських містах Ужгород і Свалява на Україні. Фотка: П. Медвідь.

На Україні было XII. засіданя СКР

(Закінчіня з 1. стор.)

Найважнішым моментом першого дня засіданя было выступліня Славоміра Гиряка, члена СРР за Северну Америку, котрый прочітав писмо од Карпаторусиньского научного центра США, члена Карпаторусиньского конзорція Северной Америки. В писмі были підкреслены основны проблемы роботы СКР і поставены важны вопросы про далше фунґованя конгресу. Карпаторусиньский научный центр критізовав ініціативу змінити штатут конгресу, подля котрого має по новому каждую членську державу заступати лем една організація або асоціація, причім документ не обягує попис механізму, як тот асоціація має vznikнути і на основі чого буде конгрес рішати, хто має быти представителём членської державы в СКР. Таксамо было в писмі підкреслено, же уж тепер Русиньска оброда на Словеньску (РОС) не дотримує договор о рівноправности членства в СКР за Словеньско, яке репрезентує РОС і САРО, бо РОС має на конгресі все по 6 делеґатів і САРО лем 4, а член СРР за Словеньско є все волений лем із делеґатів РОС. Гиряк обернув увагу на то, же приятём нового штатуту (котрого текст членове СРР ани не дали прочітати своїм делеґатам) ся змінить характер СКР і офіціально ся потвердить переход із інклузивного (отвореного) на даякый ексклузивный клуб Русинів. **Пак ся але треба позвідовати, ці такый конгрес іщі має змысел, а кідь гей, хто має быти тот а ексклузивна еліта, і чом уж довгы roky СРР репрезентують тоты самы люде, не доходить ту к выміні генераций і до ходу СКР не суть запоены молоды люды, котры бы мали представлєвати будучность конгресу.** Таксамо делеґат Северной Америки упозорнив, же офіціальный друкований орган СКР *Голос Русина* не опубліковав текст *Меморандуму Карпаторусиньского конзорція Северной Америки* і намісто того, партнерська організація у СКР, Русиньска оброда на Словеньску, на сторінках своїх новинок *InfoРусин* очорнила конзорціум, же критізує режим В. Януковича.

Другый день засіданя, котрый ся одбив у Сваляві, лем потвердив лінію конгресу, котру очекovali делеґаты за Северну Америку і за САРО. Окрем того, же делеґаты САРО і Северной Америки были критізованы за свої выступления, **без шыршой діскузії був одголосований і приятый новый штатут, котрым ся потвердив намір членів СРР зробити собі зо СКР свій елітний клуб і забетонувати ся у своїх функціях.** Америцьку делеґацію і делеґатів за САРО підтримала лем чеська делеґація і часть делеґації за Хорватію. Делеґаты своїм голосованём потвердили (бо предкладаний документ ани не читали), же на засіданях СКР не заступають самы себе, але лем надітованы інтересы ведучіх делеґацій, без хоцьякого роздумованя о задачах і далшій фунґованю СКР. Тото мож было відіти і при выступі Александра Фецуры (РОС), котрый повів, же документ має велё хыб, буде го треба поправити на далшій СКР, але тепер „треба за него голосовати“.

Далшым пунктом были вольбы новой СРР. До Світовой рады Русинів были зволены тоты самы люде, котры там суть уж roky, аж на еден выняток – членом СРР за Румунію став **Юліус Фірцак**, котрый вычеряв Георгія Фірцака. Так ся потвердили слова С. Гиряка, же актуальным проблемом СКР є проблем генерачной выміны, причім функціонарі ся не хотять зречи своїх функцій. **Треба підкреслити і то, же делеґатів САРО ниhto із делеґатів РОС за Словакію ся не просив, ці суть согласны з кандидатуров Владимира Противняка за члена СРР.** Тот знова здобыв і функцію таємника. Председом СРР ся став староновый **Дюра Папуґа** за Сербії.

Ведно зо СКР ся одбив і Світовый форум русиньской молодежи, де по третій раз зволени до функції президента СФРМ **Мартіна Караша** за Словакію, котрый автоматічно є таксамо членом СРР з порадным голосом.

Петро МЕДВІДЬ, Пряшів

ЯЗЫКОВЫ КОНСУЛТАЦІЇ (1)

Од того числа *Народны новинки* отворяють нову рубіку – *Языковы консултации*. З назвы видно, же нашым цілём буде высвітлєвати найчастішы языковы проблемы, котры видиме у вживателїв русиньского літературного языка. Дотыкають ся як правопису, так і высловности ці то під впливом властного діалекту, або під впливом языковой інтерференції сусідніх языків і діалектів. Віримо, же таким способом ся нам подарить еліміновати найчастішы хыбы, яких ся допущають в першім ряді редакторы русиньскоязычных періодік, респ. неперіодічных выдань, але тыж редакторы і модераторы Народностно-етнічного высылання Радіа Регіна і Русиньского народностного маґазіну Словеньской телевізії (РТВС). Таксамо чітателі *Народных новинок* мають можность быти активныма і посылати свої вопросы на языкову консултацию до новой рубіки. Одповідати на поставлены вопросы будуть лінгвісты, які ся спеціалізують на русиньский літературный язык. В першій консултации ся заміряєме на правопис великих букв, який в окремых русиньских періодіках є барз неєднотный.

(Продовжіня на 4. стор.)

Prijímacie konanie 2013/2014 – 2. kolo

Filozofická fakulta (FF)
Prešovskej univerzity v Prešove

Ul. 17. novembra 1, 080 78 Prešov
tel.: 051/7570819, 7570830, 7570834, 7570831, fax: 051/7570824
e-mail: kovalaj0@unipo.sk
http://www.unipo.sk/filozoficka-fakulta

Termín podania prihlášky do: 16. 8. 2013
Termín konania prijímacej skúšky: 10. 9. 2013
Poplatok za materiálne zabezpečenie prijímacieho konania: 34 eur
Banka: Štátna pokladnica
Číslo účtu: 7000066503/8180
Variabilný symbol: 101003
Konštantný symbol: 0308
Adresa na zaslanie poplatku: Prešovská univerzita v Prešove, Ekonomický útvar, Ul. 17. novembra 15, 080 01 Prešov
Adresa na zaslanie prihlášky: Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta, Ul. 17. novembra 1, 080 78 Prešov

Bakalársky stupeň štúdia (denná forma, prezenčné štúdium)
Študijné programy na FF:

Učiteľstvo akademických predmetov a učiteľstvo umeleckovýchovných a výchovných predmetov (predpokladaný počet prijatých uchádzačov: 20):

anglický jazyk a literatúra – rusínsky jazyk a literatúra
dejepis – rusínsky jazyk a literatúra
estetika – rusínsky jazyk a literatúra
etická výchova – rusínsky jazyk a literatúra
filozofia – rusínsky jazyk a literatúra
francúzsky jazyk a literatúra – rusínsky jazyk a literatúra
nemecký jazyk a literatúra – rusínsky jazyk a literatúra
ruský jazyk a literatúra – rusínsky jazyk a literatúra
slovenský jazyk a literatúra – rusínsky jazyk a literatúra
ukrajinský jazyk a literatúra – rusínsky jazyk a literatúra

Viac informácií na <http://www.unipo.sk/filozoficka-fakulta>

Fakulta humanitných a prírodných vied
Prešovskej univerzity v Prešove

Ul. 17. novembra č. 1, 081 16 Prešov,
tel.: 051/7570 620 – 624, 292
Termín podania prihlášky do: 31. augusta 2013
Administratívny poplatok za prijímacie konanie: 34 eur
Banka: Štátna pokladnica
Účet: 7000066503/8180
Variabilný symbol: 1030
Konštantný symbol: 03
Adresa: Prešovská univerzita v Prešove, Ekonomický útvar, Ul. 17. novembra 15, 080 01 Prešov
Administratívny poplatok je potrebné zaplatiť poštovou poukázkou typu U: ústrižok o zaplacení nalepiť na 3. stranu prihlášky, v oračnom prípade nebude prihláška akceptovaná.
Adresa pre zaslanie prihlášky: Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta humanitných a prírodných vied, Ul. 17. novembra č. 1, 081 16 Prešov

Učiteľské študijné programy (denná forma, Vc. stupeň, 3 roky)

- učiteľstvo ekológie a rusínskeho jazyka a literatúry
- učiteľstvo fyziky a rusínskeho jazyka a literatúry

Ďalšie informácie na: <http://www.fhvp.unipo.sk>

Studium Carpato-Ruthenorum 2013 уж є минулостєв

(Продовжіня з 1. стор.)

Як знаме, Пряшівска універзіта є єдинов універзітов на світї, котра каждорічно од року 2010 отворяє браны Міджінародной літнєй школы русиньского языка і культуры про каждого, кого інтересує русиньский язык, історія, література, культура, фолклор і етноґрафія карпатських Русинів. Вдяка тому до Пряшова каждорічно приходять люде – молодшого і старшого віку – нелем зо Словакії, але тыж з многих країн світа. Суть то люде, котры або мають русиньске коріня і хотять набыти, респ. росшырити свої знаня з высше уведжєных сфер карпаторусиністики – переважно зо Споєных штатів Америки, Словакії і України, або котрых к тому веде їх професіональний інтерес – іде переважно о докторандів з європейских і америцьких універзіт, то значить о будучіх лінгвістів і славістів. А то є барз визначный момент про орґанізаторів і учітелїв *Studium Carpato-Ruthenorum*, затоже якраз через літню школу русиньского языка і культуры можуть приспіти к формованю будучіх славістів, високошкольских учітелїв і ученых на заграничных універзітах, котры до свого зорного поля в компаративных баданях перспективно мають загорнути уж і русиньский язык ці дакотру зо сфер карпаторусиністичных штудій. Міджи дотеперішніма абсолвентами *Studium Carpato-Ruthenorum* были докторанды з універзіт в Чеській републиці, Словацькій републиці, Німецьку, Австрії, Швейцарії, Споєных штатах америцьких. Кідь порахуєме вшыткых дотеперішніх абсолвентів, то нам выйде красне число: **цертіфікат о абсолвованю *Studium Carpato-Ruthenorum* на Пряшівській універзіті дотеперь здобыло 82 студентів – 58 заграничных а 24 домашніх.**

– Про Пряшівску універзіту є то наїсто позітивна біланція і реклама, кідь за штудіом русиньского языка і культуры ту каждый рік приходить тільки штудентів а о проєкті ся в суперлативах пише і говорить в домашніх і заграничных масмедіях. Є то наїсто і вдяка тому, же веджіня Пряшівской універзіты ся снажить робити много про утримованя і выліпшованя як кредіту універзіты, так зарівно про підвышованя уровни літнєй школы русиньского языка і культуры, а тым і про розвой карпаторусиністики, котра є єдным з визначных шпеціфік Пряшівской універзіты, – сконштатовала модераторка Ярослава Сисакова, котра так створила простор про выступліня єдного з представителїв ПУ, котры каждорічно беруть участь на отворіню і заключіню літнєй школы і передають абсолвентам цертіфікаты. Тото року позваня на заключіный вечур прияв проректор про область навчаня Пряшівской універзіты – проф. ПгДр. Мілан Портік, ПгД., котрый високо оцінив роботу і проєкты Інштїтуту русиньского языка і культуры, враховано міджінародного проєкту *Studium Carpato-Ruthenorum*.

– Мож повісти, же успіх каждого проєкту залежить од дакількох факторів, но міджи найвизначнішыма бы сьме могли спомянути: ініціативный колектив орґанізаторів із сплочным інтересом – зробити про успіх проєкту максимум, менежерьскы способности главных орґанізаторів, жертовна і докладна работа вшыткых реалізаторів проєкту, підпора надрядженого субєкту а в непосліднім рядї фінанції. Третьжднєвий едукачный проєкт, котрый є богатый на культурны акції розлічных жанрів, тото вшытко собі выжадує. І видить ся нам, же колектив з такыма характеристиками ся в рамках Пряшівской універзіты при Інштїтутї русиньского языка і культуры уж створив. Днесь славить свої четверты народенины і скоро в тім істїм міджінароднім зложіню фунґує і робить од самого початку, – сконштатовала у своїм модераторьскім вступі Ярослава Сисакова.

Як было спомянуто высше, орґанізачный і реалізачный колектив *Studium Carpato-Ruthenorum* має міджінародный характер, який ся дотеперь каждорічно росшырєвав. В сучасности єго членами суть люде розлічных народностей – русиньской, словацькой, мадярьской, америцькой, які суть обчанами розлічных штатів – Словакії, України, Польска, Канады, Споєных штатів америцьких. Вшыткы ся але снажать цілий рік – од скінчіня єдной літнєй школы до зачатку далшой ефективно сполупрацовати і зробити максимум, жебы каждый новый річник проєкту був ліпшыи як минулый і жебы ословив якнайвєце штудентів – домашніх і заграничных.

Спомянули сьме, же із заграничных штудентів на літню школу їх найвєце приходить з Америки. Є то четверта ґенерація потомків русиньских іммігрантів з центральной і выходной Европы, котры і таким способом – участєв на літній школї і навцівов домовины своїх предків – ся вертають ку своему коріню. В їх домовинї новодобыи „бумом“ ся стали ґенеалогічны проєкты, через які Америцане глядають своїх предків, а тым і свою ідентіту. О тім бы знали говорити активісты з русиньских орґанізацій в Америці, главно з найбівшой і найрепрезентативнішой з них – *Карпаторусиньского общества (Carpatho-Rusyn Society)* в Піттсбурґу, але і з *Карпаторусиньского научноо центра* в США, які навьше каждорічно зберають грошы на штїпендії про будучіх штудентів *Studium Carpato-Ruthenorum*. Вдяка пропаґачній роботї їх членів і активістів, таких як, проф. Др. Патріція Крафчік, проф. Др. Павел Роберт Маґочій, Маріанна Сивак і других, каждый рік з Америки приходять на літню школу новы штуденты, причім позітивным явом є, же дакотры з них вирішать абсолвовати нелем єден річник. Двоє зо спомянутых активістів – П. Крафчік і П. Р. Маґочій каждорічно од самого зачатку суть нелем сполуорґанізаторами проєкту, але і учітелями етноґрафії і історії, лекції яких штуденты – і треба підкреслити, же нелем анґліцькоязычны, зо США, але і зо Словакії, з Пряшівской універзіты – люблять і хотять слухати. На заключінім вечорї обидвоє в своїх выступлінях оцінили підрастаючу уровень літнєй школы, а тым і інтерес новых учітелїв партіциповати на проєкті. Тото року педагоґічний колектив *Studium Carpato-Ruthenorum* росшырили Мґр. Галина Малецька з Ліцея Мар-

(Продовжіня на 4. стор.)

К: Ідеї на рїшання сїтуації в русиньскім русї на Словакії (2.)

(Продовжїня з минулого чїсла.)

То ся проявило в історїчных подїях, котры практично засягли до жытя наших предків і котры мож назвати:

І. Б) Практичны причїны нашого сучасного ставу (практична реалїзація концепції):

І. Б а) Нашы предкы (тогды іщі погане) ся бранили перед франьскым огнєм і мечом, котрым римокатолицька церьков шырїла Pax Christiana. Жадость великоморавского князя св. Ростислава адресована папови римскому Миколаєви І., жебы выслав єпископа і учителя в році 861 свідчїть о тім, же нашы предкы мали інтерес духовно прияти Pax Christiana – євангелїзовати ся – прияти святе євангелїє. **Але папа римский Миколай І. жадость св. князя Ростислава [6] не акцептовав.** Св. Ростиславови то повіло велє – Рим і Франкы не хотять лем євангелїзовати Великоморавску імперїю, але хотять здобути світську міць над державов. А він як штатник – воджатай свого народа – то не міг допустити. Заховав рівновагу і по пораді з далшмы вельможамы послав в році 862 таку саму жадость до Візантії.

І. Б б) Візантійскый царь Михаїл III. позїтивно одповів на жадость писмом: „Бог відїв твою віру і снажїня [7]“. І ведно з патріархом Візантійской церькви Фотїєм кінцєм літа року 863 выслали на Велику Мораву місію віроучителїв – св. братів Кїрїла і Мефодїя так як суть зображены – написаны на іконах – з євангелїями. Тїлько дворна – кабїнетна політіка. А што нато люде – нашы предкове? Нашы предкове не были дурны, хоць были погане. Знали порівновати, а порівновали:

Місія з Візантії реалїзовала євангелїзацію:

1. В літературнім языку, котрому розумїли; (святый Кїрїл за короткий час створив славянське писмо – кїрїліцю, на записованя славянських звуків бісїды пануючого царьского племена Росів – Русинів (магів племена Maŕor) роскыршеного, розсіяного по вшиткых краях, де жыли Праславяне. Кодїфіковав бісїду пануючої верьствы на бїлїантний, бесхыбный староцерьковный славянський язык. То было барз діпломатїчне рїшіня, через котре св. Кїрїл і Мефодїй пронишли і своім хрїстіанським впливом засягли якраз ведучу (= руську) силу Праславян – через язык, котрому нависше вшиткы Праславяне добрі розумїли [8]. Старославянський язык, до котрого переложыли

св. Кїрїл і Мефодїй церьковны книжки, і кїрїліця, котров были написаны, стали ся у выходных Славян, включно Булгар, Сербів і Хорватів, языком і писмом, котрым на протягу найблизшых столїть были писаны книжки релїгїйного і світського характеру [9]).

2. Силов Божого слова, а не огнєм і мечом [10]; (нашы предкы дістали Євангелїє прямо з Візантії – принесли нам їх св. брата Кїрїл і Мефодїй. Так сьме здобули св. літургїю на найвысшій уровни – ведно з режієв, декораціями і ризами. Уровень обряду свідчїла о силї і богатствї єго сотворителя, т.є. Візантії. Мы як єдиный народ сьме набыли переклад Євангелїй до свого літературного языка прямо з грєцького, а то од св. Кїрїла. Вынятковость естетїчного высїлду того діла є в тім, же переклад св. літургїї був зробеный в повній згодї з прозодїчныма правилами грєцького оріґїнала, як і то, же при перекладї ся успішно спїв дар мелодїчности нашого народа з даром компонованя св. Кїрїла. Може найкрасша є в подобї Карпатского простопїнія.

3. Нукала найвысшу уровень культуры тогдышнєго світа (котра включала візантїську духовну дідовизну і модерну ученость візантїську, но і арабську).

4. Нашым предкам імпоновали і самы віроучителї; (своєв ученостєв і моралностєв. Их цностєв было то, же были вымогливы і некомпромїсны, але тыж жыли так, як то жадали од другых. Зато на наших предків не впливали як появлїня з іншого світу.)

Приятя хрїстіанства з Візантії значїло:

1. Приятя выходной розвинутїшой духовности і культуры, тото включало в собі:

* кодїфікацію бісїды пануючого царьского племена Росів – Русинів на староцерьковно руськый (старославянський) язык;

* євангелїзацію – приятя духовности і культуры з Візантії і їх аплїкованя на містны условїя – vznik передкїевской руськой – русиньской культуры – варїант выходной – візантїской хрїстіаньской жїдлової культуры;

* vznik хрїстіаньских „Rosov – Rusov – Rusínov“;

2. Підвїгнута з уровни бурман-поган на цивїлізованых хрїстіан, то нам принесло:

+ захованя слободы – можности слободного розвоє во вшиткых областях;

+ выратованя славянських племен од культурного сплынутя і повной асїмїлації з Англосама а в нашім припадї і з Мадярами а Аварами. Рим ся не зрїк свого заміру шырїти Pax Christiana і прїнцип перевагы латиньского обряду і через світську владу – враховано огня і меча, але і інтрїї. Свідчїть о тім:

І. Б в) Зрада князя Святополка І. (р. 874 – позад форххаймского міра франьскый єпископ Віхїнг і князь Святополк І. ся скамаратили і заклїчили братство, котре реґїстровали в приналежній книжцї монастыря на Reichenau) [11].

І. Б г) Писмо папы римского Штефана V. „Quia te zelo fidei“ (септембер 885) [12] адресованый князєви Святополкови І., наслідком котрого настала погрома і наслідна геноцида. Быв злїквідованый духовный і культурный кїрїломефодьскый центр. Ученицы св. Кїрїла і Мефодїя были замордованы, заарештованы, проданы до рабства або выгнаны [13] [14].

Лїтература і позначкы:

[6] Православна церьков на Словєнську благорєчїла великоморавского князя Ростислава на святого в Пряшовї 29. октобра 1994, посмоть: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Rostislav>

[7] Позераї: http://www.moraviamagna.cz/dokumenty/d_byzcis.htm

[8] *Krásnobrodský zborník*, III, 1 – 2, о. Gorazd A. Timkovič, OSBM, Cyrilika je staršia ako glagolika, Prešov, Rád sv. Bazila Velkého na Slovensku, 1998, с. 68, 70.

[9] *Лекции по старославянскому языку*, Любав В. Матвеева-Исаева, Учпедгиз, Ленинград, 1958, с. 21.

[10] „За пізнїшым руськым жїдлом пражскый єпископ Войтех пришов в р. 982 на землї приналежны в сучасности Словакії і Польшї, де «росклав праву віру а одсудив руське писмо, завїв латиньску віру і писмо а єпископів правой віры дав стяти а другых розогнав“ порівняї: *Dejiny Slovenska a Slovákov*, Milan S. Ďurica, SPN, Bratislava, 1996, с. 19.

[11] Віхїнг, оріґїнально монах – бенедїктїн із Швабска. Позад форххаймского міра (874) ся скамаратив з великоморавським князем Святополком І. (суть реґїстрованы в приналежній книжцї монастыря на Reichenau як особы, котры заклїчили братство), посмоть: <http://sk.wikipedia.org/wiki/Wiching>.

[12] List pápeža Štefana V. „Quia te zelo fidei“ (september 885), ktorý adresoval Svätoplukovi, znamenajúci naproté Wichingovo víťazstvo, vid: http://www.moraviamagna.cz/dokumenty/d_prosim.htm

[13] Svatí Kacíři, Jindra Jarošová, Radioservis, a. s., Praha, 2000, с. 341 – 343.

[14] *Dejiny Slovenska a Slovákov*, Milan S. Ďurica, SPN, Bratislava, 1996, с. 15.

ЯЗЫКОВЫ КОНЗУЛТАЦІЇ (1)

(Закїнчїня з 3. стор.)

Правопис великих букв в русиньскім языку

Писаня великих букв в русиньскім языку фунгїє подля тых самых правил, як в словацькїм языку. Мож ся о них дочїтати в публікації *Русиньскый язык в зеркалі новых правил* (Ябур, В. – Плїшкова, А.: *Русиньскый язык в зеркалі новых правил про основны і середнї школы з навчанєм русиньского языка*. Пряшїв: Русин і Народны новинкы, 2005) на с. 33. В короткостї згорну припады, в котрых найчастїше ся недотрїмує правопис великих букв. Суть то:

– Мена людеї і жывых сотворїнь (містны примена-придомкы, псевдонїмы-крыючі мена), але ай посесївны придавникы утворены од властных мен або призвїск: *Мадонин, Медвідїв, Міцкин...*

– Назвы народів, народностей, членів етнічных груп, жытельскы мена одводжены од властных мен, напр. *Словак, Румун, Русин...*, але і *Нерусин, Полоукраїнець, Парїжан, Стацінчан, Гостовїчан, Мартян* (фіктівный жытель Марсу). В українськїм языку етнїмы ся пишуть з малов буквов: *українець, русин, словак...*

– Мена приповідковых сотворїнь, звїрят, напр.: *Гїнджі-Баба, Слїнтош, Мадзюрчїк, Шайрарїя, Бобїй...*

– З малов буквов пишеме придавникы утворены од властных мен за помочи суфїкса -ск(ый), -овск(ый): *пряшївскый, штуровскый...*

– Назвы весмірных обектів, історїчных подїй, свят, памятных днів, орґанїзацій, інштїтуцій, фірем, сполків, выробків (їх значкы: *Тесла, Лада, Мерседес*), акцій, нагород, цїн, напр.: *Велїкдень* (Воскресенїє Хрїстове), *Рождество* (Рїство), *Світový день екологїї, День Русинів, Премїя А. Духновїча...* Велику часть історїчных подїй пишеме з малов буквов. Ту ся знову прїтрїмуєме словацького правопису, напр.: *чертїжняньскый бунт, наполеоньскы войны, але Парїжска комуна, Велика французька революція...*

– Даколи ся пишуть великы буквы в поезїї на зачатку каждой строфы. В сучасній, модерній поезїї ся не звыкнуть писати, наспак, многы сучасны авторы выхабляють нелем великы буквы, але ай діакрїтіку. Неслобїдно забывати на велику зачаточну букву як знак почливости к чоловікови у містоназвыниках: *Вы, Ты, Ваша, Твій ...* або в дакотры історїчных ці академічных тітулах: *Ваша Ексцеленція, Ваша Спектабіліта*, у умелців ословлїня – *Майстре...*

ПгДр. Кветослава КОПОРОВА, ПгД., ІРЯК ПУ в Пряшовї

Studium Carpato-Ruthenorum 2013 уж є минулостєв

(Закїнчїня з 3. стор.)

ціна Кромера в Горлицях (Польско) і проф. ПгДр. Николай Мушинка, др. н., з Пряшова. Вшиткым спомянутым, враховано учїтелїв ІРЯК ПУ – ПгДр. Кветославы Копоровой, ПгД., і Мґр. Валерїя Падыка, к. н., належить подякованя за їх педаґогїчну роботу. Не менше подякованя належить членам орґанїзацїного колектїву лїтнєй школы: ПгДр. Мартї Беньковїй, ПгД., Мґр. Аліці Вєтошевої (обидвї з ІРЯК ПУ) і Мґр. Тїмеї Верешовїй, ПгД. (з УПІШ в Кошіцях).

Офіціалным потвердженєм того, же штуденты абсолвовали педаґогїчний процес *Studium Carpato-Ruthenorum 2013* на Пряшївскїй універзїтї, была тота часть святочного вечора, в котрій абсолвенты собі перевзяли цертїфікат і памятно табло з рук проректора ПУ проф. ПгДр. Мілана Портїка, ПгД.

А послїдня часть вечора ся уж несла лем в неформалній атмосферї вольной діскузїї і забавы коло музыки і співу сниньских *Пайташїє*.

Четвертый річник *Studium Carpato-Ruthenorum* є успішно за нами, а планы на новый річник – перед нами. Но перед тым, як ся до них пустїме, хотїли бы сьме і на кїнцю того річника лїтнєй школы знову і іщі раз подяковати вшиткым, котры партїціповали на орґанїзації і реалїзації *Studium Carpato-Ruthenorum 2013*. Наше окреме подякованя хочеме адресовати субектам і індївїдуалным спонзорам, котры того року проект підпорили фїнанчно: **Уряд влады СР з резервы председы влады Роберта Фїца, Карпато-русиньске общество (Carpatho-Rusyn Society) в Піттсбурґу (США), Карпаторусиньскый научный центр в США, Фундація „Тїмо“ (США), Пряшївска універзїта в Пряшовї, Інж. Мірослав Джупїнка з Тренчїна, Інж. Вільям Капраль зо Снины, Інж. Мірослав Рошко (Елаут Баумонт, с. р. о.) зо Снины, Інж. Ян Шмаїда і Мґр. Славко Ганїк зо Свідника.**

Вшиткым дякуєме і тїшїме ся на сполупрацу і стрїчу на пятїм річнику *Studium Carpato-Ruthenorum 2014*, котрый ся одбуде **15. 6. – 5. 7. 2014** на Пряшївскїй універзїтї в Пряшовї,.

Доц. ПгДр. Анна ПЛїШКОВА, ПгД., директорка ІРЯК ПУ в Пряшовї

НАРОДНЫ НОВИНКЫ

Выдавать Русин і Народны новинкы. Реалїзоване з фїнанчнов підпоров Уряду влады СР – програм Култура народностных меншын 2013. Шефредактор: Мґр. Александер ЗОЗУЛЯК, редакторка: ПгДр. Кветослава КОПОРОВА, ПгД., языкова редакторка: доц. ПгДр. Анна ПЛїШКОВА, ПгД. Adresa: **Ludové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, SR. Tel.: 0907 164 715, IČO: 17079748. Реґїстрацїне ч. EV 327/08, МІЇ 49 438. Предплатне на рік є 10,- €, так істо і часопїсу Русин.** Опублікованы погляды дописователїв не мусять быти згодні з поглядами редакції. Адреса новїнок на інтернетї: www.rusynacademy.sk, <http://narodny-novynky.presov.sk>, E-mail: rusyn@stonline.sk

Rusín a Ludové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
D+4

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2